

suvremeni trenuci u predškolskom odgoju

Uloga kućnih ljubimaca u povećanju ljudske dobrobiti: utjecaj na razvoj djeteta

Roditelji često nabavljaju kućne ljubimce jer smatraju da je to dobro za njihovu djecu. Uvjereni su da će djeca, ako im se omogući da se brinu za kućnog ljubimca, razviti karakter, osjećaj odgovornosti, i općenito se bolje socijalizirati. Međutim, odnos između ljudi i životinja, osobito kad se radi o utjecaju kućnih ljubimaca na razvoj djece, relativno je nov predmet znanstvenih istraživanja. Ovim se člankom želi otvoriti pitanje mogu li ljubimci utjecati na razvoj djeteta. Nastojali smo skupiti publicirane podatke i smjestiti ih u teoretski okvir.

Iz strane literature prilagodila:
Helena Burić
Prevela: Dunja Flegar

Jedan od prvih znanstvenika koji su istraživali ovo područje bio je američki dječji psiholog Boris Levinson. Levinson je radio s dječakom koji je imao niz problema u društvenim kontaktima. Jednom se slučajno dogodilo da je Levinson u ordinaciju doveo svoga psa. Pas obično nije smio boraviti u ordinaciji u vrijeme primanja pacijenata, ali dogodilo se da je dječak stigao prije dogovorenoga termina. Dječak se odmah počeo družiti sa psom pa mu je, na Levinsonovo veliko iznenađenje, čak i pričao. Levinson u mjesec dana seansi nije uspio iz dječaka izmamiti niti jednu jedinu riječ. Tako je započelo istraživanje koje je potaknulo i mnoge druge znanstvenike da se prihvate istraživanja ovoga područja.

Postoje istraživanja koja su se usmjerila na pitanje utječu li kućni ljubimci na razvoj djece ili ne. Melson i Peet su otkrili da vezanost za ljubimca utječe na pozitivno emocionalno funkcioniranje. Bergesen je potvrdio ove tvrdnje i pisao o tome koliko

se dječje samopoštovanje obogaćuje uz prisutnost kućnog ljubimca. Prema Poreskyju i Hendrixu, ne radi se samo o socio-emocionalnom razvoju, već briga o kućnom ljubimcu obogaćuje i kognitivni razvoj. U ovim i ostalim istraživanjima bilo je moguće izmjeriti stupanj povezanosti i demonstrirati neke učinke, no mehanizam koji je stajao iza tih učinaka nije privlačio mnogo pozornosti. Teoretske implikacije koje se mogu izvući iz tih istraživanja pružaju nam više uvida u mehanizme koji pokreću ove učinke.

Ako u kući boravi ljubimac, roditelji i djeca često dijele brigu za njega, a to znači da mališani u ranoj dobi uče kako brinuti i njegovati živo biće koje je ovisno o njima.

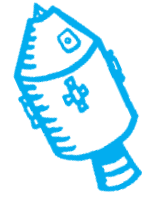
Izravan utjecaj kućnih ljubimaca na razvoj djece

Socio-emocionalni razvoj

Postoje znanstveni dokazi koji potvrđuju da je samopoštovanje važan aspekt socio-emocionalnog razvoja djece. Ako u kući boravi ljubimac, roditelji i djeca često dijele brigu za njega, a to znači da mališani u ranoj dobi uče kako brinuti i njegovati živo biće koje je ovisno o njima. Kad se radi o maloj djeci, uključenost, pozitivni poticaji i prihvaćanje predstavljaju važne momente za izgrađivanje samopoštovanja. Kad ispunjava zadatke primjerene svojoj dobi, to jest kada se zajedno s roditeljima brine o ljubimcu, dijete stječe osjećaj kompetentnosti. No cijeli taj proces ovisi o tome znaju li roditelji koji su zadaci primjereni njihovom djetetu, a koji nisu. Trogodišnje dijete ne može voditi psa u šetnju, ali može brinuti da pas uvijek ima dovoljno vode. Ako su roditelji svjesni ove činjenice, djeca primaju pozitivne poticaje od roditelja kad se pobrinu za životinju na odgovoran način. Kako dijete raste, proširuju se i zadaci, pa dijete postupno može sasvim preuzeti brigu o ljubimcu.

suvremeni trenuci u predškolskom odgoju

Melson i Peet su otkrili da vezanost za ljubimca utječe na pozitivno emocionalno funkcioniranje

Predškolska djeca obožavaju oponašati roditelje, dijete školske dobi može obaviti samostalno pojedine zadatke, dok tinejdžer može u potpunosti preuzeti na sebe svu odgovornost za ljubimca.

Drugi aspekt socio-emocionalnog razvoja je empatija, djetetova sposobnost da razumije kako se druga osoba osjeća. Prema Paulu je moguće da djeca u interakciji s ljubimcem koji u potpunosti ovisi o njima, uče razumjeti potrebe i osjećaje životinja, ali i ljudskih bića, i to od najranije dobi. Bryant je otkrio da su djeca koja su se brinula za svoje kućne ljubimce osjećala veću empatiju prema drugim ljudima. Poresky i Hendrix su također otkrili da su djeca u dobi od tri do šest godina, vlasnici ljubimaca, pokazivala viši stupanj empatije od svojih vršnjaka koji nisu imali ljubimce. Oni tvrde da tu nije

presudno samo posjedovanje ljubimca, nego suosjećanje koje djeca imaju prema ljubimcima, a koje je povezano s njihovom empatijom prema ljudima.

Kućne ljubimce se također spominjalo kao one koji pružaju važnu 'društvenu' potporu. Bachman je otkrio da djeca redovito imenuju svoje ljubimce kada ih se upita kome bi se prvo obratili za rješenje nekog problema. Brickel navodi da društvo životinje može pružiti emocionalni oslonac. Levinson vjeruje da ova vrsta emocionalne potpore može biti važna za zdrav psihički razvoj djece. 'Socijalna' potpora koju pružaju ljubimci ima nekih prednosti u odnosu na potporu koju pružaju ljudi. Ljubimci u ljudima stvaraju osjećaj bezuvjetne prihvaćenosti, za razliku od pripadnika

ljudske vrste koji su skloni prosuđivanju i kritiziranju drugih. Ustrajna privrženost može biti značajan izvor potencijalne blagodati i užitka koje ljubimci donose djeci. Djeca osjećaju da će ih ljubimci prihvaćati i voljeti bezuvjetno (čak i kada ih dijete naljuti) te tako predstavljaju izvor bezuvjetne naklonosti. To, dakako, ne znači da ljubimci mogu zamijeniti ljude. Oni mogu pružiti emocionalnu, ali ne i instrumentalnu potporu, tj. savjet ili pomoć u čitanju priče.

Kognitivni razvoj

Poresky i njegovi suradnici povezuju poboljšanje kognitivnog razvoja s druženjem djece i njihovih ljubimaca. Sugerirano je da život s ljubimcem može olakšati usvajanje jezika i povećati verbalne vještine

suvremeni trenuci u predškolskom odgoju

Ustrajna privrženost može biti značajan izvor potencijalne blagodati i užitka koje ljubimci donose djeci

u djece. To dolazi kao rezultat toga što ljubimac funkcionira kao slušač djetetova govora, ali i kao atraktivni verbalni poticaj, izazivajući komunikaciju u djetetu u formi pohvale, naredbi, hrabrenja i uskraćivanja. No ipak nema stvarnih dokaza koji bi podupirali ove hipoteze.

Neizravni utjecaji ljubimaca na razvoj djece

Roditelji igraju važnu ulogu u odabiru ljubimaca budući da su oni ti koji odlučuju hoće li on postati članom kućanstva. Istraživanja su pokazala da ljudi koji su imali ljubimca u djetinjstvu u većem

broju posjeduju ljubimca i u odrasloj dobi. Ljudi koji su u djetinjstvu imali ljubimca općenito imaju pozitivniji stav prema ljubimcu i bolje razumiju neverbalne znakove koje im životinja šalje. Obitelji s djecom školske dobi i adolescentima posjeduju ljubimce u većoj mjeri nego obitelji bez djece.

Mnogi roditelji priznaju da ljubimci mogu biti dragocjena pomoć kada djecu treba podučiti važnim životnim događajima. Postoje dvije situacije u kojima roditeljska reakcija možda ponajviše utječe na dijete – kad životinja dođe na svijet i kada uginu. Djeca u obitelji koja drži ljubimca po svojoj će prilici doživjeti i njegovu smrt. To je bolno iskustvo i način na koji se njihovi roditelji i ostali bližnji nose s tom situacijom utječe značajno na to kako će se dijete općenito nositi sa smrću tijekom života. Važno je da roditelji otvoreno govore o tuži koju osjećaju te da uz to vezane osjećaje podijele s djetetom. Na suprotnoj strani nalazi rođenje životinje. Djeci su to uglavnom uzbudljivi trenuci u kojima se roditeljima pruža prilika da objasne kako život počinje pa to može biti i neki početni oblik spolnog odgoja.

Bračni i obiteljski odnosi

Paul je došao do značajnih rezultata koji sugeriraju da je posjedovanje psa povezano s većom obiteljskom povezanošću. Kad u kuću dođe ljubimac, u početku se povećava i učestalost djetetovih socijalnih interakcija, barem u vlastitome domu.

suvremeni trenuci u predškolskom odgoju

Cain je na temelju istraživanja provedenoga u američkim obiteljima ustanovio da su u 52 posto slučajeva nakon dolaska kućnog ljubimca obitelji počele više vremena provoditi zajedno. Neka istraživanja pokazuju da ljubimci mogu igrati osobito važnu ulogu u životima djece koja žive u neadekvatnim ili destruktivnim obiteljima ili socijalnim sredinama. Međutim, Bryant i Whorley su ustanovili da je pozitivan emocionalni oslonac koji djeca traže u kućnim ljubimcima povezan s emocionalnom potporom koju dobivaju od roditelja. Poresky i Hendrix su pored toga ustanovili da se djeca koja imaju ljubimca i koja žive u povoljnijoj obiteljskoj klimi bolje razvijaju u skladu sa svojom dobi. Broj djece u obitelji također je značajno povezan s posjedovanjem ljubimaca. Djeca s manje braće ili najmlađa djeca u obitelji sklonija su brinuti o većem broju ljubimaca i općenito se više vežu za njih. Možda mlađoj djeci i jedincima životinje služe za lakše izražavanje emocija i usvajanje ponašanja koja druga djeca usvajaju izravnom komunikacijom s mlađom braćom i sestrama.

Utjecaj mreže društvenih odnosa na razvoj djece

Čini se da mnogi ljudi primaju socijalnu podršku u interakcijama sa životinjama ili drugim ljudima posredstvom prisutnosti ljubimaca. Mugford i M'Comisky su skovali termin 'društveno mazivo' kako bi opisali fenomen u kojem prisutnost životinje potiče društvene kontakte među ljudima. Ovu su pojavu zamijetili i mnogi drugi. Guttman sa svojim suradnicima sugerira da sklonost djece prema životinjama može kao sekundarni efekt imati i povećanje djetetove sklonosti prema prijateljima i suigračima. MacDonald je intervjuirao tridesetak desetogodišnjaka i 84 posto njih je izvijestilo da se broj socijalnih kontakata s drugom djecom i odraslima povećao dok su šetali psa. Djeca su također izjavila da su postala popularnija među vršnjacima nakon što su postali vlasnici ljubimca.

Ljubimci mogu igrati važnu ulogu kad su oba roditelja zaposlena. Može se sugerirati da ljubimci predstavljaju konstantu u životima djece i da predvidljivo reagiraju, tj. pozdravljaju djecu kada dolaze kući. Na-

Nastojali smo skupiti publicirane podatke i smjestiti ih u teoretski okvir. Ispostavilo se da ljubimci mogu pozitivno utjecati na određene aspekte dječjeg razvoja. Međutim, uzročno-posljedične odnose je teško dokazati pa se mora pridati više pozornosti mehanizmima koji leže u pozadini tih utjecaja.

Trogodišnje dijete ne može voditi psa u šetnju, ali može brinuti da pas uvijek ima dovoljno vode. Ako su roditelji svjesni ove činjenice, djeca primaju pozitivne poticaje od roditelja kad se pobrinu za životinju na odgovoran način.

.....

Ustrajna privrženost može biti značajan izvor potencijalne blagodati i užitka koje ljubimci donose djeci.

.....

Čini se da mnogi ljudi primaju socijalnu podršku u interakcijama sa životinjama ili drugim ljudima posredstvom prisutnosti ljubimaca.

žalost, u ovome području još nisu rađena nikakva istraživanja.

Mogu li ljubimci potaknuti razvoj djeteta?

Ovim se člankom želi otvoriti pitanje mogu li ljubimci utjecati na razvoj djeteta.

Bilo bi zanimljivo vidjeti imaju li djeca i roditelji koji posjeduju ljubimce bolju mrežu društvenih odnosa od onih koji nemaju ljubimce. Pri tome, treba razmotriti i broj i kvalitetu kontakata, jer moguće je da ljudi koji imaju kućne ljubimce ostvaruju veći broj površnih kontakata, a da se pri tome kvaliteta socijalne podrške koju uživaju ne razlikuje bitno od one koju uživaju ljudi koji nemaju ljubimce.

Kad govorimo o razvoju djece, također moramo držati na umu faktore koji omogućuju razvoj (protektivni faktori) i faktore koji ugrožavaju razvoj (faktori rizika). Iz ovoga je rada vidljivo da ljubimci mogu djelovati kao protektivni faktori, no istraživanja koja smo navodili ne uzimaju u obzir moguće negativne aspekte. Primjerice, moguće je da se u obitelji u kojoj nitko ne želi preuzeti brigu o ljubimcu pojavi određena količina stresa. Serpell s druge strane sugerira da prednosti i problemi s kućnim ljubimcima i djecom mogu signalizirati postojeću ili nastajuću krizu unutar obitelji. Stoga treba razmotriti potencijalne rizike posjedovanja ljubimca, kako bi se definirale one situacije u kojima su koristi veće od predvidljivih rizika.

Želimo li razumjeti mehanizam koji leži u pozadini ovih rezultata, potrebno nam je istraživanje temeljeno na teoretskom okviru kojim bi se ispitali razvojni modeli i uloge koje ljubimci igraju u njima. Konzekventno iznesenim idejama, istraživanja se moraju usredotočiti na sve aspekte razvoja i odnosa između ljubimca i djeteta. Takvi bi podaci bili dragocjeni roditeljima, odgajateljima i stručnjacima koji rade u ustanovama u kojima se vodi briga o mentalnom i fizičkom zdravlju djeteta.

